

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

FRITHIOF HELLBERG

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

LEWI RICKSON, "JEREMIAS I TRÖSTLÖSA".

Jeremias i Tröslösa.

J. L. ALMQUIST har någonstades sagt, att Örebro är en stad, om hvilken riksdags-historien vet mycket, geografin litet och poesien intet. Liksom så mycket annat har detta påstående med åren förlorat mycket af sin giltighet. Det är numera blott för forskaren som Örebro är de många viktiga riksdagarnas stad, för allmänheten är den en framåtgående, för geografin ingalunda främmande industriplats. Att den är främmande för poesien, torde däremot ännu i dag vara ett berättigadt påstående, ty poetisk är den ingalunda med sina slamrande maskiner och rykande fabrikskorporer. Men poesi skapas det där likafullt. Dess båda hufvudtidningar ha hvar sin bemärkte skald i sin redaktion, den ene E. N. Söder-

berg — hvars biografi Idun för något år sedan meddelat — och den andra harsomredaktions-sekreterare Jeremias i Tröslösa.

Improduktivitet är en sak, som man icke kan förebrå våra unga författare. Till och med de, som kritiken vid deras första framträdande råder att för all framtid lämna den törnbeströdda diktarbanan, sky ofta nog icke att komma med ett par tre nya verk årligen. Men däremot finnes det en och annan, som fast han får ett gynnsamt mottagande, icke visar sig på nytt eller åtminstone låter vänta på sig, och till dessa hör Jeremias i Tröslösa. Från hans hand föreligger ännu icke mer än en enda diktsamling, utkommen 1899. De diktare, som den tiden debuterade, fingo i allmänhet icke något vänligt mottagande af kritiken, i synnerhet om de i likhet med Jeremias i Tröslösa voro landsmålsdiktare. Fröding hade kort förut utgifvit ett par samlingar landsmålsbitar, och hos hvarje på det området debuterande misstänkte man efterbildaren. Och man hade nog också skäl därtill, ty mängden af Frödings efterklangs-poeter var så betydlig, att deras verk ännu till god del fylla förlagens lagerrum.

När då Jeremias' bok utkom, låg det ju nära till hands att antaga, att en ny efterbildare uppträdde. Men när herrar kritici litet närmare kommo att studera boken, funno de, att det var en själfständig och verklig skald, de hade att göra med, och så svängde de till med några fraser om att boken höjde sig öfver det eller det förut nedsablade verket, och så hade man uppfyllt all rättfärdighet. Hos publiken hade Jeremias i Tröslösa större lycka än hos kritiken, ty hans signatur hade förut förvärfvat sig många vänner genom sitt medarbetarskap i skilda tidningar och tidsskrifter. Och många, som förut icke hört namnet, ville också gärna stifta bekantskap med en författare, som dolde sig under en så gråtmild

signatur. Ty man trodde icke gärna, att det var bara klagovisor i det lilla med blommor och grönt utstyrda häftet. Och hurudan fann man debutanten? Ja, nog kunde namnet passa på honom ibland, när han förklarar:

I gift och galla vill jag pennan doppa,
nu vill jag tårar i ditt öga se.
Jag vill dig höra kvida ack och ve.
Ty jag vill giftet på ditt hjärta droppa.

Men dysterhet var icke det enda man fann. Den förbyttes ofta nog i en äkta munterhet, som gärna smittade äfven läsaren, såsom då han berättar:

Nu vill jag gå ut och spassera
med trallane viser och grönt i min hatt,
nu vill jag ta kytt och agera
och ställa till lifvade spratt.

Törhända jag möter e flicka,
törhända jag möter e två eller tre,
di slipper mej inte mä nicka,
hur än de mä tigga och be.

Nej si ska jag säga, nej titta!
Å tocka små sötungar ute och går!
Då jäsingen tro't och besitta,
begriper en nog då vår!

Den som känner Jeremias' i Tröslösa borgerliga namn, Lewi Rickson, skulle knappast, utan att veta det, tro, att det är fråga om en närking. Men han har icke alltid burit det främmande namnet, utan hette ursprungligen Eriksson, men kom så på den ganska listiga idén att stryka bort E, hvarigenom han erhöi ett med hans judiska förnamn väl harmonierande nomen. Bland Örebro högre läroverks lärjungar inskrefs han på 1880-talet, och under hans studietid här vaknade också hans poetiska ådra, och han var en synnerligen verksam ledamot af det litterära gymnasistförbundet Brage, i hvars arkiv många bidrag af honom — mest landsmålsberättelser — ännu finnas kvar. Vid denna tid började han äfven att lämna bidrag till tidningen Nerikes Allehanda, i hvars redaktion han 1890 inträdde som fast medarbetare. Redaktör för denna tidning var då för tiden skalden och språkforskaren V. E. Öman, och det är otvifvelaktigt, att umgänget med denne hade ett betydelsefullt inflytande på den unge diktaren.

I midten af 1890-talet började Nerikes Allehanda icke så sällan innehålla bidrag på vers af märket Jeremias i Tröslösa. Det dröjde ej länge, förrän tidningens läsekrets lärde sig att uppskatta och värdera dessa stycken, ja, en af prenumeranterna skickade ett versifieradt tack till skalden och slutade med att bedja honom om många nya visor, ungefär en hvarje dag, en bön, som det emellertid ej stod i skaldens förmåga att uppfylla. På sin plats som medarbetare i Nerikes Allehanda kvarstod han alltjämt, och hvilket godt förhållande som rådde mellan honom och hans hufvudredaktör kan

man bland annat sluta sig till däraf, att V. E. Öman vid sin död åt honom anförtrorde sin litterära kvarlåtenskap.

År 1898 samlade Jeremias i Tröstlösa ihop ett antal af sina i olika tidningar införda bidrag, lade till några nya och utgaf Jeremias bok. Två Kapitel 1899. Det ena af dessa kapitel var närkesmål, det andra på riksspråket. Våra dagars kritici skulle säkerligen ha skänkt detta arbete ett långt varmare erkännande än det fick, ty man kritiserar nu efter andra principer än då. Nu ser man i ett nytt arbete först och främst efter, om där icke finnes något godt — och hvar finns det icke det? — och så framhåller man de goda sidorna och berör med så lätt hand som möjligt felen och bristerna. Men då var det först och främst dessa man sökte upp, betonade dem och glömde ofta förtjänsterna. Därför rönt ofta ett jämförelsevis godt arbete ett kyligt mottagande, under det at. nu betydligt sämre saker berömmas. —

De kritici, som värdigades upptaga sin dyrbara tid med att granska Jeremias' bok, gäfvos den, som nämnt, väl betyget godkänd, men ingalunda det vitsord, den förtjänade, och undanstökade boken på ett par tre rader. Att den icke desto mindre trängde sig fram och vann en välförtjänt spridning, har den sålunda endast sig själf att tacka för.

Af de båda kapitlen är det första, det på landsmål, utan tvifvel mest betydande. I de där intagna sångerna har skalden i hög grad förstått att närma sin dikt till musiken, så att nästan alla äro sångbara. Främsta rummet i detta afseende intager "Handklaverstrall", som börjar:

Hiaderia hiaderalla
nu är det sommar och nu ska vi tralla,
nu ska vi gånga så många, så många,
och ställa te dans i ett vägaskäl.

Detta och några andra af hans landsmålstycken ha också skaffat sig hemortsrett litet hvarstans ute i bygderna, där de sjungas antingen till gamla välkända melodier eller också till nya, som han själf komponerat.

Det finns icke många strängar på Jeremias' i Tröstlösa instrument. Det är glädjen öfver att mötas, sorgen öfver att skiljas, den bedragna kärlekens klagosång, han sjunger. Äfven genom hans muntrare visor går oftast en ström af vemod.

I Jeremias i Tröstlösa fick Närke sin skald, liksom Skåne, Värmland och Dalarna förut hade sina.

I bugane böljer går rågfält och hvete,
å vågera vaggar å krusiger sjö,
på Lekebergsåsen går kona i bete,
å skällera pinglar.
Å svalera singlar
i höjda, där molntappar seglar som snö.

I dessa ord ger han en karaktäristik af närkesbygden.

Och huru målande är icke hans skildring af en sommarkväll, när "sola går å gömmer sej långt bort i västernol", men han likväl sitter kvar i lugn och ro vid sitt "trägårsbol" och

hör en fågel kvittra te —
nu skvälar han igen —
han sitter nära här breve
å kvittrar för sin vän.
Å igelkottasoa
går fram ve farstubroa
å åter kvällsmål än.

Vackra bitar har också andra kapitlet, om också dessa knappast kunna anses lika själfständiga som flertalet af landsmålsbitarna. Bland de allra vackraste äro "Din lille lillebror" och "Vaggvisa", särskildt kanske den sista med uppslaget

Stora barnet, mitt hjärtegull,
slut dina ögon och somna!
Himlen lyser af stjärnor full,
snön ligger hvit öfver svartan mull.
Äro ej drömmarna komna?

Visserligen utkommer årligen en förfärlig mängd nya böcker, men därför finnes väl ingen anledning för en verkligt begåfvad författare som Jeremias i Tröstlösa att icke fortsätta sin så vackert började skaldebana. I tio år snart har man väntat på nya kapitel af Jeremias bok, och nog har han väl under denna tid skrivit tillräckligt många nya visor för att kunna gallra ut till en ny samling. Det händer ofta, när man i tidningar ser bidrag af honom, att man undrar: huru länge skola vi ännu få vänta, innan dessa komma ut i en samling? Nog äro de värda ett bättre öde än att lefva ett dag-sländelif i en landsortstidning. Och nästan ännu sämre är det, när de hamna i våra största och förnämsta tidningar, genom hvilka de näpeliggen nå sin rätta läsekrets. Där dansen går på sommarkvällarna till handklaverets trall, där har Jeremias i Tröstlösa en publik, som vill och kan förstå och uppskatta honom.

S. N.

Jag älskar alla dessa ting, som samlats . . .

JAG ÄLSKAR alla dessa ting som samlats omkring min väg ifrån de första stegen, hvar själ, som vuxit bredvid min och gamlats och blifvit tyst en del utaf min egen.

Jag älskar byn, hvarom i evig hunger min själ har sjungit som en björk i bruset, de gamla träd, där samma himmel sjunger sin vårdagsvisa omkring fadershuset, kastanjerna, af mina händer satta i barnslig lek och dröm på dagens läxa, och hvilka nu kring gräsets gröna matta med blad och blom mot mina stjärnor växa.

Jag älskar gårdens gamla stenbeläggning, jag blir ett barn, när jag går tyst däröfver att smeka stallets fålar, hvilkas gnäggning mig hälsar vänligt än bak krubbans klöfver. Jag älskar kökets friska os och buller med allt dess sorl af röster, muntert raska, och klang och fras från kittlar och kastruller och kaffets puttrande på bukidig flaska.

Allt är mig kärt. Och det är ljuft att trycka de kära händer och att värma sinnet med goda hjärtans goda ord om lycka. Allt är mig kärt, fast det blir mest i minnet.

— Det är som läste jag med tåradt öga en gammal bibel ärfd från döda fäder, med brusten rygg och bladen gulnadt tröga och mässingsspännen öfver pärmens läder, och såge kring de sirligt träsnittsprydda och blekta rader, som jag läst så ofta, mångtusen ögon le ur det förflydda och tusen rosor brista ut och dofta.
— — En barndomsbibel, gammal, gul och grå med lossnad rygg och mässingsspännen på.

HARALD JOHNSSON.

Kvinnorösträtten och första kammaren.

Man gillar principiellt, men vill
"vänta och se".

I BÖRJAN på februari infördes genom riksdagens beslut den "allmänna rösträtten" i landet. Men en månad senare kom den första motionen i kvinnornas rösträttsfråga, påminnande dem som möjligtvis glömt det, att rösträtten icke var allmän och frågan icke var löst, och att man nu stod framför en ny politisk uppgift lika stor som den man hade bakom sig. Det var liberala samlingspartiets ledande män som kommo med den första motionen om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor på samma grunder som för män. Denna motion har nu i dagarna efterföljts af socialdemokraternas motion, som begär allmän rösträtt för kvinnor i sammanhang med den författningsrevision i öfrigt, som står på partiets program.

Med detta har frågan ånyo vunnit politisk aktualitet, ehuru väl den icke kan vinna sin slutliga lösning under denna riksdagsperiod, d. v. s. icke förr än 1912, då nya val ägt rum till andra kammaren — förutsatt naturligtvis att riksdagen icke dessförinnan upplöses.

Frågans mottagande i riksdagen i år har naturligtvis i hvarje fall sitt stora intresse, och medan motionerna hvila hos konstitutionsutskottet, ha vi genom samtal med några af de kvinnliga rösträttskraftens vänner inom riksdagen, till en början inom första kammaren, sökt få någon vägledning vid bedömandet af frågans ställning och utsikter för närvarande.

Det är icke blott mellan vänner och motståndare till kvinnornas fordran på politisk medborgarrätt som meningarna äro delade inom riksdagen. Äfven kvinnornas vänner divergera i någon mån med afseende på i *hvilken utsträckning* politisk makt bör tilldelas kvinnorna.

Så anser t. ex. ledaren af första kammarens konservativa majoritetsparti, justitierådet E. Trygger, som, låtom oss fastslå det, är *vän* af kvinnornas kraf, att det ur den allmänna välfärdens synpunkt vore bättre, om kvinnorna endast *så småningom* nådde fram till politisk likställighet med mannen. Vi känna hans motion från i fjol om politisk rösträtt åt *kommunalt* röstberättigade kvinnor, och han anser alltjämt, att med den begränsningen den bildade, dugande kvinnan skulle ha utsikt att göra sig gällande. Under valkampanjerna skulle hon då kunna träna sig som politiker för att sedan en gång, när de stora massorna släppas fram, ha vunnit insikt nog att stå upp som partiledare och ha dokumenterat sig tillräckligt för att bli accepterad som sådan.

— Konsten att vara partiledare är, menade justitierådet, ganska svårlärd och förvärfvas endast genom en erfarenhet, som kvinnorna ännu sakna. Komma de plötsligt till den politiska makten, blir det de manliga partiledarna som komma att få allt inflytande öfver dem.

Äfven valbarheten borde införas så småningom, så att kvinnorna först änge tillträde till den "folkvalda" andra kammaren.

Angående frågans ställning i riksdagen just nu sade sig justitierådet icke tro, att man *utan*

JUSTITIERÅDET
TRYGGER.

PÄRMAR

till Idun 1908
och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Kunna erhållas i **närmaste bokhand-**
Iduns pärmar, röda med guldtryck... 1: 50 **del** eller direkt från **Iduns expedition,**
Iduns Romanbibliotek, röda eller gröna 0: 50 om rekvisition och likvid i postanvisning
Iduns Hjälpreda, röda eller gröna... 0: 50 insändes.

vidare kunde räkna på majoritet i andra kammaren för liberalernas motion, det skulle betyda att kammarens hållning ändrat sig rätt betydligt sedan i fjol. Första kammaren går icke med på en reform utan inskränkningar, rösträttsfrågan har nog många vännere, men man tycker icke saken brådskar, och man vill vänta och se verkningarna af den manliga rösträttsreformen.

Därmed gaf nog justitierådet på förhand ett af favoritargumenten vid en kommande debatt, sedan slagordet: "männens rösträttsfråga först" icke längre duger.

Som afslutning försäkrade oss emellertid justitierådet med den pondus en partiledare besitter, att första kammaren icke vill vara ogin. Den följer blott i denna fråga sin allmänna ståndpunkt att icke släppa någon till makten, som icke kan använda den. Och då justitierådet visat sig kämpa för kvinnans rättigheter genom att i första kammaren bära fram den motion om kvinnans rätt att bekläda statens ämbeten, som sedan blef lag, har han rätt att bli trodd på sin försäkran, äfven om kvinnorna själfva anse rättfärdigheten fordra, att de rättigheter, som så länge undanhållits dem, gifvas dem på en gång och fullt och helt.

LANDSHÖFDING SJÖCRONA.

En af kvinnorösträtterns äldsta förkämpar i första kammaren är landshöfding C. A. Sjöcrona. På vår fråga om han icke i år som i fjol ämnade komma med någon motion, svarade han att han ursprungligen icke tänkt göra det, men att situationen nu var något förändrad genom motionerna i andra kammaren.

Han afviker nämligen från motionärerna däri,

att han anser att kvinnorna böra erhålla allmän rösträtt men icke valbarhet. Och han skulle vilja få konstitutionsutskottet att uttala sig äfven om detta förslag till lösning. Att kvinnor få rösträtt, anser landshöfdingen nämligen vara en rättfärdig sak, men hans konservativa sinne kan icke förlika sig med tanken att kvinnorna skulle tas från sin väsentliga uppgift i hemmet och ligga fyra månader vid riksdagen. Skulle man då invända, att det väl egentligen blefve den ogifta kvinnan, som komme att ägna sig åt det politiska lifvet, svarar han, att det är den gifta som i alla fall har de största insatserna att göra!

Han anser att kvinnornas program sådant det framföres i år af liberalerna och socialisterna icke har utsikt att gå igenom. Möjligen vinner det majoritet i andra kammaren, men första kammaren lär icke väsentligt ändra sin ståndpunkt från i fjol. De som förut upprepade gånger afslagit rösträttsmotionerna med den motivering, att den af riksdagen hos regeringen begärda utredningen ännu icke föreligger, lära icke tänka annorlunda nu, trodde landshöfdingen, och de öfriga gå icke med på valbarheten. Han trodde icke att rösträttskravet vunnit på att göras till en partipolitisk programpunkt. Den borde vara en rättfärdighets-sak, oberoende af den politiska ståndpunkten.

— För mig är den det och för flere andra medlemmar af första kammaren också, sade landshöfding Sjöcrona.

LEKTOR SÄVE.

icke. Han motiverade emellertid på vår begäran sin ståndpunkt därmed, att kvinnorna, sedan de en gång fått rösträtt, naturligtvis skulle använda den på att drifva fram de män, som ville skaffa dem äfven valbarhet utan att ta tillräcklig hänsyn till dessa mäns ställning till andra frågor, och att detta ur konservativ synpunkt innebure en fara för landet. Lektor Säve ansåg, att det vore klokare att med ens pålägga kvinnorna det ansvaret att själfva i riksdagen få svara för sin politik. Denna lektor Säves uppfattning har för öfrigt äfven framkommit från ledande kvinnohåll och torde knappast kunna jäfvas.

Lektor Säve trodde, att man åtminstone inom första kammaren varit oförberedd på att frågan skulle komma fram redan i år, och att den ännu icke blifvit dryftad, hvarför man hade svårt att yttra sig om stämningen för och emot.

Framgången i andra kammaren berodde på, om alla liberaler ansågo sig bundna att rösta för sina ledares motion.

Hans mening var den, att det kvinnliga rösträttskravets vännere i riksdagen ännu ej hunnit fullt rusta sig till den afgörande kampen, till hvilken man behöfde nya vapen, förutom de gamla, som användts så ofta, och att denna hufvuddrabbning nog ej komme att stå i år.

Och om tiden för densamma kan man nog alltjämt vara oviss, men om den slutliga utgången numera icke.

E. —ER.

Friskt vågadt — hälften vunnet.

ETT VACKERT exempel på hvad en bildad kvinna kan uträtta bland landtbefolkningens ungdom genom att väcka dess kunskapsörst och håg för enkla och rena nöjen och lära den föreningslifvets betydelse ger nedanstående skildring, där hon själf berättar sina erfarenheter. Det är utan tvifvel att här finnes ett fält för intelligent och uppoffrande kvinnoverksamhet, som borde kunna ge rika skördar.

DET ÄR TILL lyckligt lottade kvinnor på Sveriges landsbygd, hvilka sitta i sina goda, lugna hem, som jag skrifver detta "öppna bref", för att bedja dem göra hvad de kunna för att bilda goda, fosterländska ungdomsföreningar omkring sig.

Hvarför tveka ni längre i en tid, som ger ständigt nya bevis på ungdomens förvildning genom ansvarslös ledning? Vår svenska arbetareungdom kräfver just nu i långt högre grad än förr fostran, kunskap, stöd. Betänk också, att allmän rösträtt stundar! Landsbygdens arbetareungdom skall snart rösta med i vårt lands angelägenheter. Så hjälp den då till förståelse och insikt i tidens frågor och till en fast nationell grund att stå på.

Många äro vägarne att nå detta mål. Här vill jag endast beröra en af dessa vägar, som

vi kvinnor kunna gå, som jag själf pröfvat och som åstadkommit samförstånd och samhällsfred i den trakt på landet, där jag lefver.

Samla landtarbetarnes ungdom omkring dig! Umgås med dem såsom vännere och det gör du naturligtvis i en ungdomsförening, där du blir ledaren, tills föreningen utvecklas till själfstyrelse. Om du då ej längre förblir ledare, så har du likväl hunnit förvärfva ungdomens tillgifvenhet och de din. Så är ett naturligt och vackert band för alltid knutet mellan er, under en samvaro, hvarunder båda parter lärt mycket af sann och äkta mänsklighet.

Men en sak vill jag starkt betona. Det gäller i dessa ungdomsföreningar ej så mycket att proppa de unga med kunskap, utan först och främst att fostra dem till goda karaktärer, att väcka dem till målmedvetet arbete på själf-tukt och karaktärsutveckling. Kom ihåg gamle Grundtvigs ord att "ett barn är ej ett kar, som skall fyllas, utan ett ljus, som skall tändas!" Detta gäller äfven om ungdomen!

Det är efter lång tvekan jag nu går att berättat om min verksamhet, men det tillfredsställande resultat, som genom denna vunnits, anser jag förplikta mig att söka hos andra väcka håg att taga sig af de landtarbetarnes barn och ungdom, som de ha närmast omkring sig. Och för den, som står villig, men famlande och försagd, torde hvad jag härnadan förtäljer, möjligen blifva till någon hjälp vid första försöket. — — — — —

"All vår början blifver svår!" Första gången bestod mitt auditorium blott af flickor, åldern växlande mellan 12—20 år. Jag hade gått in i stugorna och frågat om de ville samlas i min sal vid sjutiden på kvällen, så skulle vi ha en aftonunderhållning tillsammans. Stora, förvånade ögon! Alla sade ja, men ingen "ja tack!"

Aldrig skall jag glömma hur obetydlig jag kände mig, när jag gick till detta vårt första möte! Inte dugde väl jag till detta? Jag hade ju aldrig undervisat, aldrig uppträdt offentligt.

I salen satt en flicka — "de andra skulle nog komma så smått", sade hon. Alltså icke ens det enkla begreppet om punktlighet fanns där! En efter en kommo de slutligen, däsiga och olivade, och medan jag väntade, sjönk mitt mod ännu mer. Först en dryg halftimme efter den utsatta tiden voro de åtta flickorna samlade. Här erbjöd sig ju genast ett osökt tillfälle att "verka uppfostrande". Jag berättade några slående exempel ur lifvet, där brist på punktlighet varit ödesdiger och bringat stora olyckor; verkliga händelser — helst de sensationella — äro alltid intressanta! De lyssnade begärligt. Jag har sedan aldrig sett dem komma för sent.

Med det förträffliga lilla sånghäftet: "Sjung, svenska folk", utdeladt bland dem, föreslog jag att vi skulle blifva en sjungande förening, som ville göra bekantskap med vår svenska sångskatt. Det var icke lätt att få dem i gång, men innan vi slutat vår öfning den dagen, voro alla åtta flickrösterna med och de sågo helt glada och varma ut till slut. Det är icke svårt att sjunga med svensk ungdom! Musik ligger dem i blodet, de gripa lätt melodierna och de flesta sjunga rent.

Låt den unisona sången, spontan och konstlös, vara hela folkets anspråkslösa egendom! Den afser att öppna just folkets hjärtan för de känslor, "som aldrig fick ord", för den poesi, den hänförelse, som sångens innehåll bringar. Jag har sett det bland de unga landtarbetarna här, när de sjunga under våra samlingsaftnar. När de unisont stämma upp t. ex. Malmströms Fosterlandssång, så har jag sett att deras hjärtan äro med i sången, och kanske den känsla för fosterjorden, som de äro för blyga att i ord

Använd endast

PANSAR-Emaljerade

KOCKUMS

GJUTNA GRYTOR.

Giftfria.

Solida.

KALMAR ÅNGKVARNS A.-B:s

KALMAR 1:ma

- RISSTÄRKELSE -

OBS! Guldmedalj i London 1906.

tillverkad på landets modernaste stärkelse-fabrik, utmärker sig särskildt för **hvit-het, renhet och styrka.**

Finnes hos hvarje välsorterad specierhand-lare i hela riket.

uttala, ger dem, när den utsjunges, en förnimmelse, att de äga sin rot just i detta land och ingenstädes eljes.

Men jag skulle ju berätta om första samlingsaftonen! Efter sången berättade jag för dem om Dalarne, om en resa jag nyligen gjort där, om folkklif, dräkter, sedvänjor, om både gamla och nya tider. Det gick bättre än jag vågat hoppas! Flickorna syntes roade och när vi till sist gjordé ringlekar, blefvo de rätt muntra och frimodiga. "Kunde de inte få ta' med sig sina bröder nästa gång?" frågade de, när vi stodo färdiga att skiljas. På detta osökta vis kom föreningen att bestå af både ynglingar och flickor och det har gått förträffligt.

Första kvällen gossarne vore med misströstad jag. De sågo främmande och ointresserade ut. I ett obehagadt ögonblick hörde jag en af pojkarne, en sjuttonåring, säga till en kamrat: "Dä här va' konstigt — dä ä leare än å köre oxarne, tror jag!" — År ha gått sedan dess och nu känner den ynglingen och de flesta af de unga arbetarne att "man skall det ena göra, men det andra icke låta". De känna kroppsarbetets både heder och plikt, men de förstå nu att det också är en plikt mot dem själftva och en heder att söka kunskap och själsutveckling hvar efter sin förmåga. Men jag vet att för några af dem har det under tiden blifvit klart, att högre än vetande stå karaktärsfostran och karaktärsadel.

— — — Hvad jag har funnit vara mest af allt fostrande för min unga skara och som mest af allt intresserar dem är, när jag berättar om vårt folks historia. Därom visste de nästan intet, ty folkskolan ger ju blott 2 timmar i veckan åt det ämnet och då — åtminstone på landet — såsom utanläxor!!! Intresset och kunskapen bli därefter!

De få på detta sätt klart för sig ansvaret att äga en sådan historia och känna sitt sammanhang med gamla tiders Sverige. Men när du ger dem dessa bilder, måste ditt hjärta vara brinnande i dig. Icke nog hafva kunskap, utan äfven eld!

— — — Om nya tiders betydande män har jag också berättat för dem, om John Ericsson, Nordenskjöld, Hazelius. Någon gång har jag anmodat goda föreläsare att tala för ungdomsföreningen i ämnen jag ej vågar mig på, om nykterhet, sedlighet, allmän hygien, egna hemsrörelsen o. s. v. Fältet är stort, men det gäller att icke göra det *alltför* stort och att välja smältbara ämnen. Det är nog bra att ledaren i en ungdomsförening någon gång söker andra krafters hjälp, men ledaren och föreningen höra dock bäst samman. Den som lever på samma ort, känner bäst dess behof, miljö och nivå och ger sålunda något annat än kringresande föreläsare.

— — — Redan under första året af föreningens tillvaro försökte jag förverkliga mitt mål, att införa själfstyrelse. Mitt förslag mottogs med ett fnittrande tissel och tassel och slutligen ett förläget afslag: "Nej, sir fröken, dä kan vi då rakt inte gå i land med." Jag lät förslaget hvila till bättre tider. — Ungefär ett och ett halft år därefter framkom jag med samma förslag. Hvilken skillnad! Jag såg hur de unga under tiden andligen vuxit och utvecklats. Klart och målmedvetet ordnade de sig med ordförande, sekreterare och öfriga styrelseledamöter samt diskuterade och utarbetade stadgar. En af paragraferna lydde: "Föreningen skall förutom sin styrelse äga en ledare." De ville ej finna sig i att jag afgick, men långa tider, då jag är genom resor o. d. hindrad att vara med dem, sköter styrelsen sin förening och dess angelägenheter alldeles på egen hand.

En ledare får bereda sig på stunder af djup

nedslagenhet, men också af ljus glädje. Se här några exempel!

En dag under första året af föreningens tillvaro, då jag mötte en af gossarne, språkades vi vid om föreningen: "Ja, si det ä nog roligt när fröken berättar för oss, men ringlekarne ä förstås det allra roligaste." Jag visste att han uttalade samtligas åsikt och var glad åt hans frimodiga uppriktighet, om jag än ej var okänslig för att höra, att ungdomen ännu ej fått det rätta intresset för det, som var afsedt för deras välbehöfliga uppryckning och livsväckelse. En lång tid därefter under en samlingsafton — jag höll just på med Gustaf II Adolfs bild — glömde jag i min ifver att tiden för föredraget längesedan var öfverskriden. När jag slutligen såg på klockan, hade vi bara en kvart kvar för ringlekarna, då dessa annars brukar få omkring en timme åt sig anslagen. "Kära ungdomar, förlåt mig, nu slutar jag tvärt, fast jag nog hade mycket kvar att säga — nu ska vi ögonblickligen ta ihop med ringlekarne." En kör af ynglingars och flickors röster ropade enhälligt: "Vi bry oss inte om ringlekarne, bara vi få höra mera — tala mera — mera!"

En tung stund hade jag, när vi måste stryka en af föreningens ledamöter för onykterhet — våra stadgar tillåta ej sådant. Det var en yngling, som jag hade hoppats mycket af. — En annan af de unga landtarbetarne har strukits, emedan han visade total brist på intresse och hellre sällskapade med skrålande "landsvägsriddare".

De, som lämna orten för tjänst på annat håll, bedja i allmänhet att få kvarstå i föreningen och ställa alltid sina besök till hemmet så, att de kunna vara med om en samlingsafton. Stor är alltid återseendets glädje. Den unga föreningen besitter god kamratanda.

En af mina gossar sade mig häromdagen: "Vet fröken, att dom säger på alla egendomarne häromkring, att ingenstans har ungdomen så godt namn om sig som här." — Det är ej första gången jag iakttagit hur det stöder ungdomen att tillhöra en förening, som den ej vill vanhedra genom dåligt uppförande.

Ingen vet när man kastar stenen hur många ringar det kan blifva i vattnet! Den lilla föreningen, som började med 8 flickor, har småningom vuxit ut till omkring 40 medlemmar, flickor och ynglingar. Och därinom ha ynglingarne bildat en idrottsklubb, med täflingar, prisutdelning och glödande intresse. Flickorna deltaga i idrotten på skidor. Vi stå också på väg att införa gymnastik i vår förening. En liten läsecirkel har bildats bland de bokintresserade. Ett lånbibliotek med årlig tillökning är för flere år sedan stiftadt af ledarens fader. Under föreningens samlingsaftnar ha vi ibland anordnat diskussionsstunder, hvilket mycket intresserar ungdomen. Ett föreningsmärke med inskription ha vi skaffat oss. Det bäres med stolthet. Enhvar känner att det är en heder och ett ansvar att tillhöra föreningen.

— — — En bild från en samlingskväll i julas, innan jag slutar! —

Jag plägar hvarje jul samla föreningens ungdomar och deras föräldrar till en enkel fest. Vi äro då cirka 70—80 personer. Julgransljusen brinna och ungdomsskaran i slutet trupp sjunger friskt sina vackra sånger. Föräldrarne lyssna belåtet och månget öga tåras, när de unga vända sig mot dem och sjunga Topelii sång:

"Mer än dig själf haf kär ditt hem, din moders bön,
din faders bud —
— men fosterlandet mer än dem, och mer, långt mer
än allt — din Gud!"

Föräldrarne känna att det har kommit något nytt in i de ungas tankevärld, något godt och

vackert, som ej bjöds dessa gamla i deras ungdom.

Ljusaste feststämning hvilat öfver dessa slitna arbetsmänniskor och deras glädje när sin höjdpunkt, när de få åskåda en liten oskyldig dramatisk föreställning ur Linnés lif, en dialog utförd af tvenne föreningsmedlemmar. Linnés unga moder sitter i en länstol med bibeln uppslagen. Hon förebrår sin tioårige son, att han helt syndigt pressat blommor i den heliga boken. Carolus försvarar sig med den unge botanistens glöd och modern, slutligen öfvertygad, förlåter honom. Scenen är tagen ur Herman Säterbergs bok om Linné. Det hela mycket enkelt och föga dramatiskt — men hvilket jubel som bröt löst!

Och sedan gå ringdansarna med något tunga, men ack så muntra fjät genom salen och ringlekarne med sitt outröttliga sångackompanjemang ljuda in i sena kvällen.

— — — Och allt hvad jag nu omtalat och ännu mycket mera kan enhvar få erfara, som lyssnar till tidens kraf och vårt lands nöd och tager sig an den närmast boende ungdomen på landsbygden. Kom ihåg, de äro barn af en tid, som lärt både dem och oss att arbetaren lever ej af bröd allenast — han behöfver också vederkvickelse. Jag har hört både unga flickor och ynglingar säga, att en af orsakerna hvarför de längta till städerna är, att ungdomen där har förströelser och nöjen. Och de bästa af dem tillägga: "I städerna finns föreläsningar och bildningsmöjligheter för oss." Så gif då landtbetareungdomen öfver hela vårt land hjälp till god och själsväckande vederkvickelse på deras lediga stunder. Folkbildningsförbundets verksamhet är blott en liten länk i den räddningskedja vi hand i hand böra bilda öfver hela Sverige. Gif ungdomen på landsbygden sunnda samhällsintressen, lär den älska och hedra sin hemtrakt och sitt arbete där, så kunna vi kanske hoppas att vår modernäring ej längre skall behöfva sakna unga armar och friska dugande krafter. Men glöm ej att ungdom behöfver sol och glädje, och när du bildar din ungdomsförening, så sätt visserligen höga mål för den, men lät den aldrig tyngas af pietistisk glädjefentlighet!

Den tid, då landsbygdens ungdom nyss slutat folkskolan — de farliga utvecklingsåren till godt eller ondt — hur står ej denna ungdom i allmänhet utan hjälp och stöd! Just *du* kan blifva detta stöd för dem! För att visa dig att ingen är för ringa i frälsningsarbetet, då det gäller vårt lands framtid, har jag skrivit detta "öppna bref". Det måste blifva vackra, goda och nationella ungdomsföreningar öfver hela landsbygden och detta skall utgå från de goda hemmens tänkande och goda kvinnor, både unga och gamla.

"Många tusen af hem det var,
som landet frälst genom slaget bar."

Och här om någonsin ha vi kvinnor ett slag att slå! För dem af mina läsare, som möjligen önska rådföra sig med mig, innan de starta sin ungdomsförening för landsbygdens barn, står jag redo af intresse för saken att mottaga och besvara bref adresserade till E. R.—m, Iduns Redaktion, Stockholm.

E. R.—m.

Glöm ej att i rätt tid förnya

Kvartalsprenumerationen!

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till **Expeditionen af Idun, Stockholm**, erhålles inom Sverige **portofritt!**

Idun 1892	2: —	Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	5: 50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2: —	Idun 1907 (med julnumret)	6: —
Idun 1895 (utan julnummer)	2: —	Iduns julnummer 1894	0: 20
Idun 1902 (med julnumret)	4: —	Iduns julnummer 1898	0: 20
Idun 1903 (med julnumret)	4: 50	Iduns julnummer 1905	0: 50
Idun 1904 (med julnumret)	5: —	Barngarderoben 1905, komplett	2: —
Idun 1905 (med julnumret, nr 28 felas)	5: —	Barngarderoben 1908, nr 4 o. 5 felas	2: —

LÄS!

En liten soldat.

Af Nils Wilhelm Lundh.

DET VAR en liten astmapatient på Tallbergs sjukhus. Han log emot allt i världen, ja, till och med mot den gråa muren i hallarna, och när solen kom med en och annan stråle genom grenarna utanför och satte sin skrift öfver muren, så kunde han sitta där inne på trappan med en blyerts och en bit papper och rita af allt det underliga.

Hans kropp var som en liten koffert, och hufvudet satt långt nere mellan axlarna. Ofta fick han svåra anfall af andnöd och det hvisslade i bröstet på honom. Det var som ett lock, som endast med möda kunde föras upp. Likväl var det hans lust att ropa. Han brukade ställa sig på en särskild liten upphöjd plats under ett hvalf i entrén, dit alla de långa korridorerna ledde, och så ropade han *koko*, så att det ekade från alla håll, ja, där var minst fem ekon, som svarade. Och det lustigaste var, att ekot från den längsta korridoren, det, som kom sist fram, ständigt tycktes blifva ett helt annat ord än det, som ropats in — där var också ett stort fönster längst bort, och det stod nästan alltid på glänt, så det hördes, som hade någon stått där utanför och svarat. Men hvad som svarades därifrån, det kunde den lille aldrig få riktigt klart för sig — än lät det som ett kvittr och än som ett skorrande. Den lille smög först dit för att se, om där kunde stå någon människa utanför fönstret, men han fann aldrig någon — där stod bara ett äppelträd på den släta planen, och bortom äppelträdet sträckte sig mörka barrskogar längs en nästan snörrät väg. Då inbillade han sig, att det var en underbar fågel.

Han fick ofta tillsägelse att hålla sig tyst, och när öfversköterskan hörde honom ropa, fick han bannor — det kunde inte hjälpas: han störde de sjuka, sade hon — men då blef han alldeles utom sig och grät, alltid i smyg, kväfdt och öfvergifvet. Efter hvarje dylik pärs blef han sämre och fick ligga en dag eller par, bröstet arbetade våldsamt, och det blef ett pipande därinne som från en fågelbur, som var så full af små fångar, att de trängdes på pinnarna och inte kunde komma åt frö eller vatten. Men ingen visste, att det var bannorna och de hårda orden, som tryckte honom så djupt ner, för han hade gråtit ut ensam, han skämde för att gråta högt, hur det nu var. Kanske var han rädd för att det vackra och underliga ekot skulle blifva så förfärande gällt och hemskt i de stora, djupa korridorerna.

Efter några dagar kom han upp igen, "den lilla kofferten", som doktorn skämtsamt kallade honom, och när öfversköterskan hade ledighet en eller annan gång och inte var i närheten, smög han sig alltid ut på trappafsatsen vid entrén och ropade sitt *koko* för att få svar från de underliga vännerna. De stodo i långa rader längs den gråa muren, tyckte han, och han kunde få dem att ropa åt vänster och höger, hur han ville.

Men äfven inne i alla sjukrummen och salarna hade han vänner, och ofta ropades han in och fick tala om *koko* för dem. Till och med de mest sjuka drogo på munnen och blefvo glada, när han pratade, men helt gaf han sig ändå inte åt alla.

Det var bara ett par, tre stycken, för hvilka han anförtrodde hemligheten med det där äppelträdet, där det svarade så underligt. Och då hvisslade han, så att inte de andra skulle höra. Han var helt förtjust, när han fick anförtro sig, och det pep och kvittrade som muntra små

hämplingar i bröstet på honom, när han hvisslade:

— Se! — hvisslade han, och de kloka, gråa ögonen tindrade i det bleka ansiktet: — Se, där står ett äppelträd strax utanför fönstret, som står på hasp, så man kan sträcka hela handen ut, och så är där en gren utanför, som går ända in till fönstret, och den är alldeles torr, men där satt den en gång, när ja sa' *koko*, och den kommer nog hvar gång och säger *kvitt!*, säger den, men jag har bara sett den en gång, kan du tro, den hade rödt bröst, och den satte bröstet fram *så här!* —

Och han försökte sätta bröstet ut alldeles som fågeln därute i trädet, han struttade och gick rundt den sjukes säng.

— Syster Mattis säger, att de' va' en domherre, — sade han.

— Ja, hade han rödt och stort bröst, så var det nog en domherre, — sade de sjuka.

Och den lille marscherade längs alla bådarna och förde bröstet så långt fram han förmådde och det ansträngde, så att han ofta fick stanna och hosta. Och han blef så blek och andfådd, men kunde ändå inte låta bli. Han marscherade som en liten soldat. Ut i korridorerna bar det, och där ljöd det som tramp af hundra man.

— *Koko!* — ropade han, och alla hundra sade detsamma, det var bara ett par, tre, som kommo efter, och borta vid fönstret hvisslade det.

Han marscherade ända dit bort och såg ut, och utanför bar nu äppelträdet stora, röda frukter, och det var som präktiga röda fåglar, som bröstade sig öfverallt på grenarna. Men han lät inte förvilla sig — han visste, att han hade sin egen domherre, han hade sett den en gång just på den där torra grenen, som annars inte ens bar ett enda litet blad. Det var nog, att den visat sig en enda gång för honom, nu satt den väl gömd i trädet bakom frukterna eller flög den högt, högt öfver jorden. Den skulle alltid komma tillbaka och kvittra för honom, det kände han.

Det hände en afton, att det kom en ung kvinna, som skulle sjunga för de sjuka. Där tändes flera ljus än vanligt i de långa korridorerna och alla dörrar stodo öppna.

Orgeln ackompanjerade, och så sväfvade tonerna ut och sökte sig fram längs de gråa murarna och in i hvar sal. Så öppnades många hjärtan. Och längst borta i salarna var det som ett enda hvisslande sus.

Den lille satt ensam på sin trappafsats, det enda stället i den stora entrén, där ekona möttes och sväfvade samman. Han kände det så underligt i bröstet för ett ögonblick. De ville lyfta honom, alla de underliga som han lekt med så länge, det blef så högt till taket, och längst borta vid fönstret i den långa korridoren, där ljusen sakta flämtade, ljöd det nu som ett brusande spel. Det ropade och sjöng mot den ensamma åttaåringen, det var säkert någonting ännu större och vackrare än domherren.

Där kom ett allvarsdrag i hans bleka, förnumstiga lilla ansikte, och pannan blef klarare. Han lutade sig fram öfver trappträcket och hvisslade för sig själf, som samtalade han med någon.

Så sväfvade tonerna bort, och den främmande unga kvinnan kom fram till honom och smekte honom.

— Du sitter här så ensam! Jag tyckte, att du sjöng med, när jag såg på dig nyss! — sade hon och tog honom i sitt knä.

Han log och såg länge och undrande på henne med ett reflekterande och lillgammalt uttryck, som roade henne. Men så lade han

sin hand i hennes och andades tungt igen, och hon hörde nu, hur det hvisslade i bröstet på honom.

— Han ville nog gärna sjunga, — sade öfversköterskan, som kom till: — för öra, det har han och strupe också.

Hon nöp honom lekfullt i örat.

— Se, ett sådant öra han har, fortfor hon, ett riktigt musiköra, tror jag! Och strupen är inte sämre! Ni skulle bara ha hört, hur han kan ropa ibland, det riktigt sjunger i korridorerna efter honom, och han kan också leta ut de bästa ställena här, där det ekar mest, ja, det vill jag lofva! Men jag ska säga, att lungorna är det inte så mycket med, så det blir nog bäst, att han öfvergifver sången.

— Hvad ska du då bli? — frågade den främmande kvinnan.

Den lille pojken log och såg än mera eftertänksam ut.

— Det vet jag inte riktigt, — sade han slutligen.

— Helst ville du väl ändå rida framför husarerna och spela? — frågade öfversköterskan. — Du ville väl ha en trumpet och blåsa, om du inte hade haft det så svårt i bröstet?

Det kom en glimt i hans klara, gråa ögon.

— Ja, då! — svarade han troskyldigt.

De skrattade och ruskade honom.

— Nå, men hvad önskar du dig nu till julklapp? frågade den unga kvinnan.

Han funderade länge och såg ned mot trappstenarna.

— När man inte får nå'n julklapp, så ska man inte önska, — sade han slutligen frankt och på sitt vanliga sätt, leende och med en knyck på nacken.

Kvinnorna undrade och sågo på hvarandra.

— Han hör så mycket och glömmar aldrig, hvad han hört, — sade öfversköterskan.

Den unga kvinnan lät honom glida ur sitt knä och ställde honom rätt framför sig.

— Du är ju en hel liten karl! — sade hon: — Och säg nu, hvad du önskar, så ska du få det till julen, det lofvar jag.

Han stod så rak han kunde och såg henne in i ögonen.

— Det kan jag inte säga med detsamma, inte, — svarade han med ett fnurligt leende.

— Nå, då får du tänka på det i kväll, och så talar du om det, när du lagt dig.

Ja, det lofvade han.

Han satt hela kvällen ute på trappafsatsen och funderade, och i minnet såg han framför sig en lysande ruta med idel leksaker, som han sett i staden förra julen. Han kom ihåg alla de olika sakerna, den och den och den.

Ljusen släcktes nu i den stora byggnaden, och det blef tyst i salarna. Endast den lille satt upprätt i sin bädd och väntade. Han visste nu, hvad han önskade.

Så kom då äntligen hans goda fé. Hon satte sig vid hans sida och smekte honom.

— Nå, hvad önskar du nu?

— Jo, en så'n där kask och en sabel och en — — —

Han såg besvärad ut och tyckte väl, att han inte kunde önska sig mera. Men det hörde ju samman med det andra.

— Nå, en — — —?

— En ränsel, — sade han.

Hon tog honom om halsen och kysste honom:

— En kask, en sabel och så en ränsel på ryggen, du lille man! Ja, du kan lita på mig!

Och när julen kom, var där ingenting i det stora gråa sjukhuset, som lyste så i solen för alla som den lille soldaten.

LUZERN

☉ Förmäm vistelseort under sommaren. ☉
G:D HOTEL NATIONAL

Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön.
Rum från 4 kr. • Ill. prospekt gratis.
Telegramadress: "National".

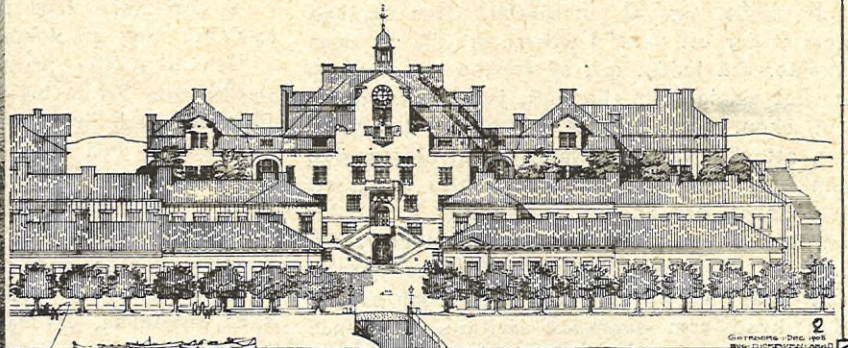
Några intressanta byggnadsverk till dagskrönikan

FÖRBLAG TILL STADSHUS I STRÖMSTAD

DEN NUTIDA arkitekturen i våra provinsstäder får snart en värdefull tillökning i det stadshus, som skall uppföras i Strömstad. Samhället har länge varit i behof af en sådan byggnad, men de dryga kostnader, som ju måste vara förknippade med tillkomsten af ett kommunalt palats, ha gjort att frågan gång efter annan skjutits undan. Att Strömstads nya stadshus nu blir verklighet, därför står kommunen i tacksamhetsskuld till den kände hembygdsvännan och ifraren för Bohusläns, men särskildt Strömstads utveckling, grosshandlaren A. F. Cavalli-Holmgren, hvilken donerat 140,000 kr. för planens realiserande.

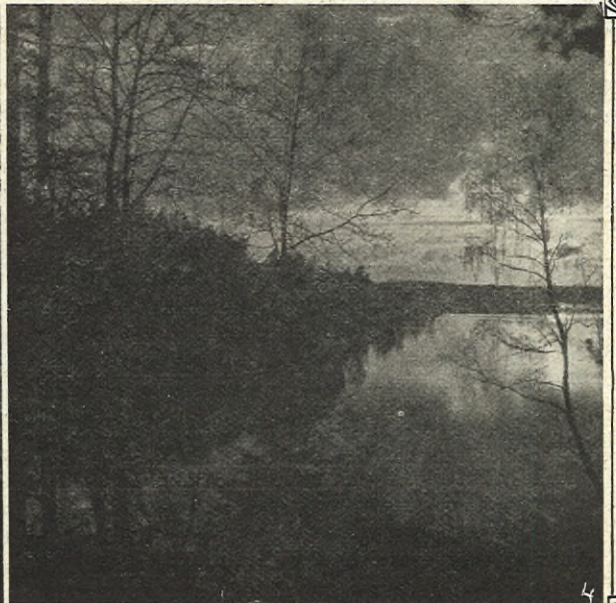
Vår bild n:r 2 framställer rådhuset sådant det är tänkt i fullfärdigt skick — till en början ämnar man nämligen endast uppföra midpartiet — med flyglar och terrasseringar, som slutta ned mot fjärden, där ångbåts-

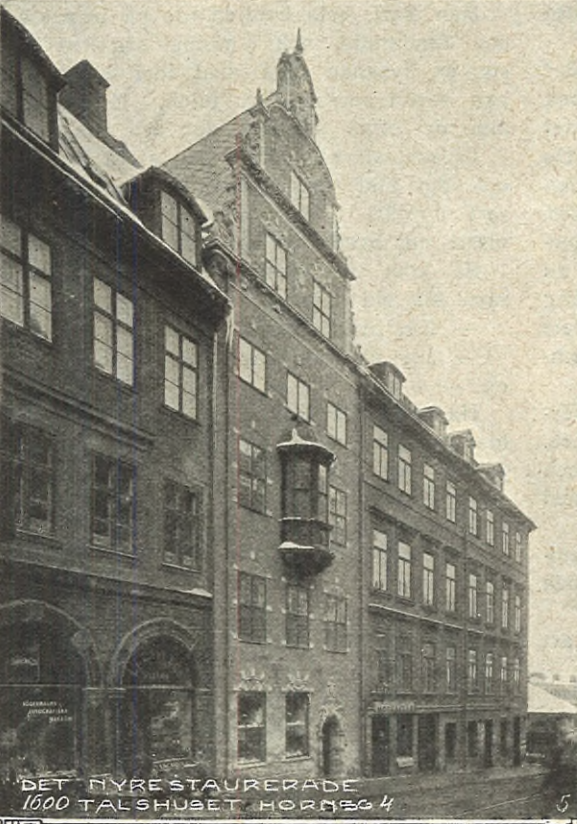
2

BALINGSHOLM FRÅN GÅRDSIDAN

4

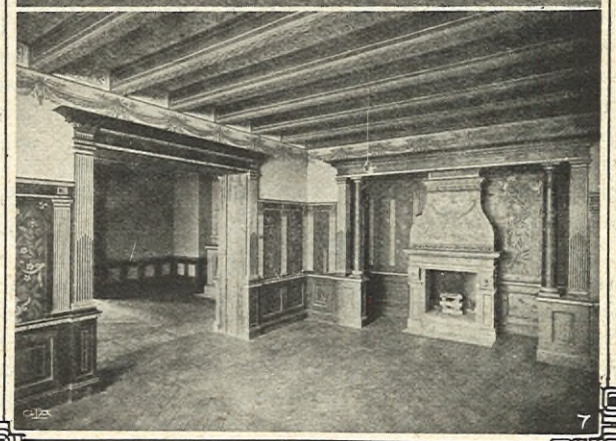
DET NYRESTAURERADE 1600 TALSHUSET HORNÖ 4

hamnen ligger. Arkitekt för det hela är Eugen Thorburn.

En byggnad, som också i dessa dagar påkallar allmänhetens intresse, är prins Eriks nya hem, egendomen Balingsholm i Huddinge, hvilken konung Gustaf inköpt af notarien M. A. Ch. Tisell och som skall inredas till vinterbostad åt hertigen af Västmanland. Mangårdsbyggnaden, som uppförts af den senaste ägaren, är vackert belägen på en höjd med anslående utsikt öfver sjön Trehörningen — vår bild n:r 4 framställer denna vy sedd från loggjan — och innehåller bortåt ett tjugotal rum med rymliga hallar etc. Till egendomen höra tillika en präktig park och stor trädgård.

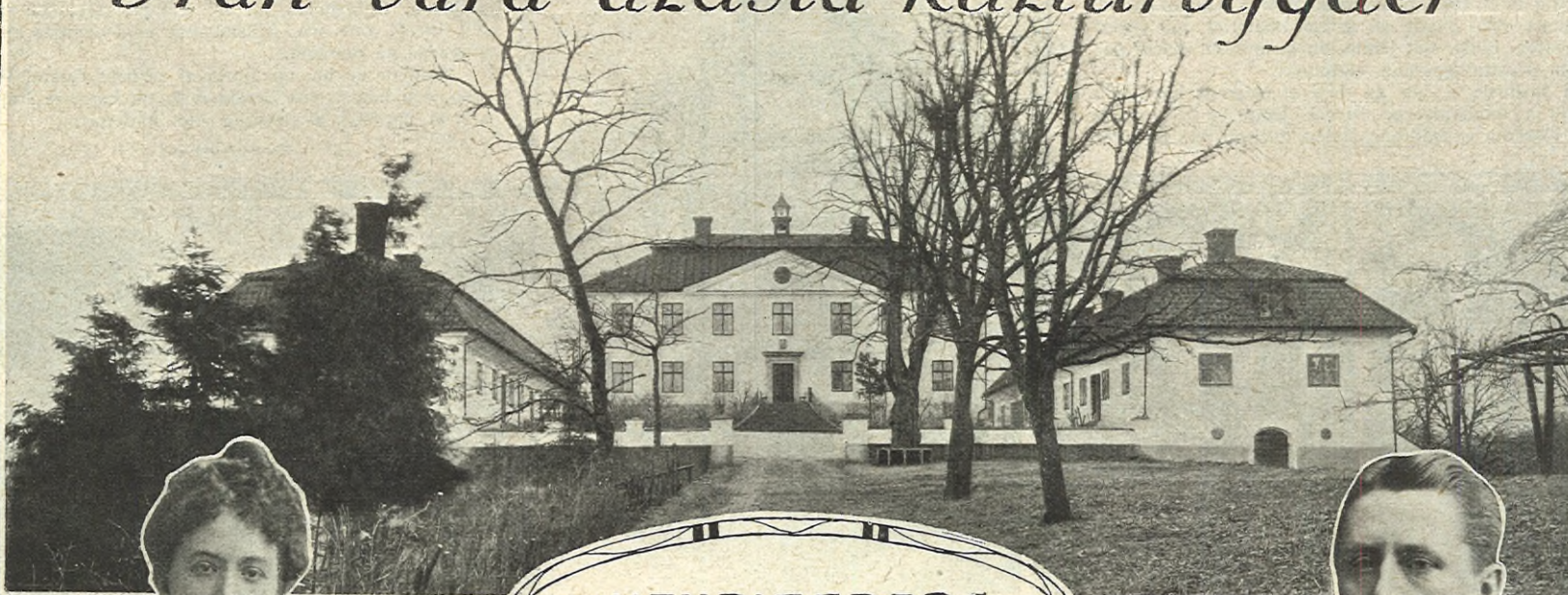
Slutligen äro vi i tillfälle att återge bilden af ett gammalt stockholmshus i ny gestalt, nämligen egendomen n:r 4 Hornsgatan, som af den nuvarande ägaren, tandläkare Wessler, genom arkitekt Danielsson underkastats en pietetsfull nydaning. Enligt greffe Wrangels stockholmiana, fjärde samlingen, skall huset vara byggdt 1640 af vinskänken Hans Marschalck.

Våra bilder 6 o. 7 återge den vackert skulpterade portalen samt ett af rummen med deras gammaldags elegans.

7

Från våra äldsta kulturbygder

MAURITZBERG

VIKBOLANDET, det gamla Vikia, landet mellan Bråviken och Slätbaken, har dels på grund af sitt läge, dels på grund af sin bördighet mycket tidigt blifvit odladt och befolkadt. Landets läge i hjärtat af det dåtida Sverige samt mellan för sjöfarten synnerligen gynnsamma vatten gjorde det under vikingatiden till en mycket besökt plats. Jordens bördighet blef tidigt en anledning till odling af densamma, och den allt rikare bygden i förening med dess stränders stolta färing kom på dessa den ena borgen efter den andra att resa sig. Vikingarna aflöstes af mera lugna härskare, och under

GREFVINNAN JULIA BONDE

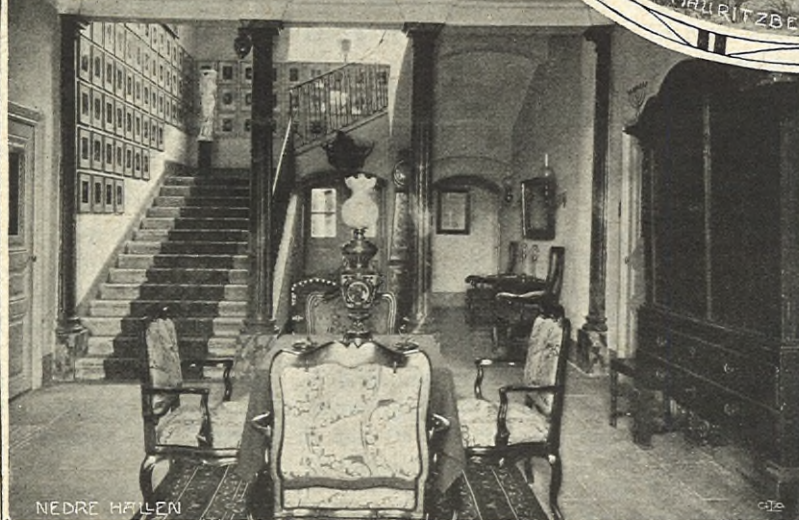
GREFVE CHRISTER BONDE

medeltiden och nyare tiden ända fram till Gustaf Adolfs och Kristinas dagar ha jarlar och småkonungar, änkedrottningar och hertigar här haft sina borgar, ända tills dessa efter att hafva öfvergått i adelns händer under reduktionens hårda dagar indrogos till kronan.

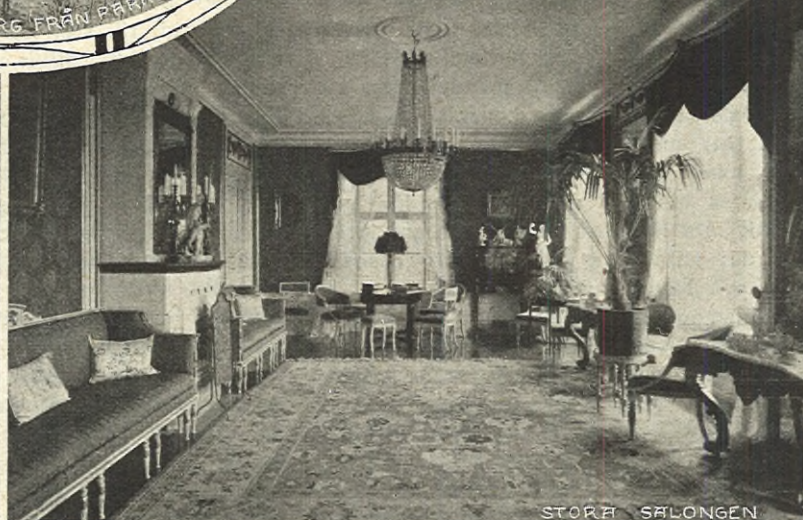

MAURITZBERG FRÅN PARKEN

Landet har också, tack vare sitt läge, odling och bördighet, tidigt varit ett eftertraktadt byte för fienden, och mer än en blodig dust har där utkämpats. Den bland dessa, som ännu för eftervärlden skimrar i den rikaste gloaren, är väl Brävalla slag år 740 — denna halft my-

NEDRE HÅLLEN

STORA SÄLONGEN

Stockholms ny-

DAGARNA har ett nytt bankkomplex, det senaste i raden af de ståtliga penningpalats Stockholm äger, tagits i bruk. Det är Sydsvenska Kredit-Aktiebolaget som i hörnet mellan Fredsgatan och Drottninggatan byggt åt sig ett nytt och präktigt hem. Där det nu reser sig midt emot Skånebankens hus väl penderande detsamma och byggt af samma material, röd Öfved-klostersten, bildar det jämte sin granne en ståtlig portal vid Drottninggatans slutpunkt.

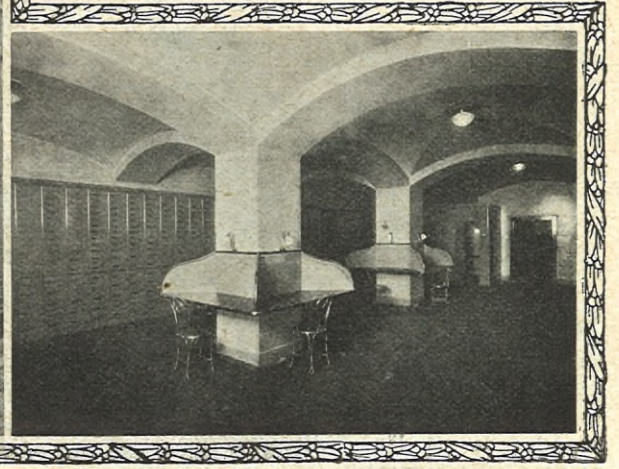
Vi meddela i dag en bild af bankens imponanta exteriör i moderniserad barock jämte en bild af den stora eleganta expeditionlokalen, förlagd till den öfver-

aste bankpalats.

byggda, med glastak försedda gården och en af det en trappa under jorden belägna kassahvalvet med fack för förvaring äfven af deponerade värdepapper. Dessutom innehåller bankens lägenheter ett antal rum för de högre tjänstemännen, en fondafdelning, privata skrifferum, frukostrum m. m. allt praktiskt och smakfullt inredt och med tillämpande af de nyaste uppfinningarna på området.

Ritningarna ha uppgjorts af arkitekt Gustaf Wickman, och huset, som beräknas kosta närmare 2 millioner, är uppfördt af ingenjör Alb. Andersson.

A. Blomberg foto.

tiska drabbning, som utkämpades i en tid, öfver hvilken historiens fulla ljus aldrig kan uppgå.

Till skydd mot angripande fiender ha Vikbolandets kuster varit rikt försedda med försvarsverk. I Slätbaken reser sig ännu, respektfullt äfven i sina ruiner, Stegeborg, hvilket redan mot slutet af 1200-talet torde ha varit befäst, och på Bråvikskusten ha såväl skansverk som borgar varit uppförda, och slotten och herresätena ha varit befästa och försedda med vallar och grafvar. Arkö skans, Skenäs skans, Stensö borg, belägna på samma kust eller i skärgården utanför, alla äro de lämningar från olika krigiska skeden. Ännu i dag erinrar denna kust, Vikbolandets Bråvikskust, med sina många vackra herresäten och sina ur grushögarna ännu talande minnen om hvad den kusten en gång måtte ha varit. En vandring utmed densamma, och man känner sig på många ställen försatt till svunna tider. Det är som öppnade sig här för en ett lefvande historiskt verk. Man går steg efter steg, man vänder blad efter blad: öfver allt historia, öfver allt stora minnen. Namn sådana som Bråborg och Skenäs men äfven Rafnäs, Svensksund, Ållonö, Broxvik och Mauritzberg bekräfta detta. Men en sköflande hand har farit fram däröfver, och det enda, som på flera af dessa ställen täljer om den forna storheten och betydelsen, är namnet och — en grus- och stenhög; så är det med Bråborg, så ock med Skenäs. Och äfven somliga af de öfriga platserna ha sjunkit ned till skuggor af hvad de fordom varit.

Hur glädjande är inte då meddelandet, att somliga af dessa ställen åter kommit i händer, som veta att med pietet återbringa dem till något af hvad de fordom varit, att så godt sig göra låter återgifva dem deras karaktär och framför allt inte låta dem förfalla. Denna lycka har på de allra sista åren blifvit beskärtd åt Ållonö och Mauritzberg.

Det sistnämnda herresätet ligger på en höjd med Bråvikens vatten alldeles under sig, där detta är som bredast. Försedt med härliga terrasser, lämnar Mauritzberg en ypperlig utsikt öfver denna typiskt mellansvenska natur, som här får ett ytterligare behag genom det i bakgrunden blånande Kolmården, äfvensom genom de Bråviken passerande, från och till Norrköping gående fartygen och båtarna.

Godset har en mycket gammal historia. Det synes ha tillhört riksrådet frih. Mauritz Birgersson Grip (död 1592) och efter honom fått sitt namn. Det tros, att hans dotter Ebba Grip låtit bebygga gården. Att någon Grip gjort det, får man en antydning om däri, att det Grip-ska vapnet finnes anbragt i väggen öfver portalen utåt gårdssidan. Ebba Grip blef 1617 gift med riksrådet Svante Banér, och godset öfvergick sedan i deras mågs, landshöfding frih. Eric Sparres ägo. Mauritzberg ägdes sedan af medlemmar af släkterna Hägerstjerna, Ekeblad, de Besche, Klingspor, Westfelt och Ribbing. År 1848 köptes det af landssekreteraren G. Nordström och 1856 af ryttmästaren Fabian af Segerström, som tillköpte gårdarne Stensö och Örbäck. Efter honom köptes godset af v. häradshöfding Fr. Holm, efter hvars död det såldes till gästgivaren Pettersson i Norrköping och trävaruhandlaren, grossh. J. A. Samuelsson i Linköping.

Sedan några år tillbaka äges godset af greffe *Christer Bonde*, andre son af greffe Trolle-Bonde på Trolleholm i Skåne. Godset har genom dess öfverflyttning i greffe Bondes händer åter kommit under en ledning, där det, både hvad byggnader och jordbruk samt ladugård beträffar, för hvar dag som går allt mer ryckes upp ur det förfall, hvori det särskildt under de senaste årtiondena kommit. Mauritzberg äger en synnerligen bördig jordmån och har under greffe Bondes tid, till stor del tack vare en rationell, tidsenlig skötsel, gifvit utmärkta skördar. Det skulle inkräkta allt för mycket på det begränsade området för en tidningsuppsats af denna art att ingå på de mångskiftande detaljerna i ladugårdens och jordbrukets skötsel, hvilka, nog så intressanta, skulle ge en utmärkt bild af hvad Mauritzberg under dess nuvarande ägare håller på att bli. Endast det må här sägas, att alla nutidens mera praktiserade teorier på bemälda områden söker man här på ett energiskt sätt att tillämpa.

Hvad angår frågan om förhållandet mellan arbetsgifvaren och arbetstagarna å Mauritzberg må nämnas, att greffe Bonde är en socialt mycket intresserad man, som i alla sina förbättringar på godset först tänkt på att göra sådana för sina tjänare både i afseende på lön och bostäder.

Öfvergå vi så till en beskrifning af själfva borgen, torde de bifogade bilderna tjäna som åskådningmaterial. Hufvudbyggnaden som är mycket gammal, brändes af ryssarna 1719, men återställdes 1725 af greffe Ekeblad. Den är nu två våningar hög med fasta, tjocka murar om cirka *en* meter. En mycket stilfull trappa af finhuggen sandsten leder från gårdsplanen genom den likaledes af sandsten bestående portalen med massiva dörrar in i nedre hallen, som är prydd med en hel del antika, mycket vackra möbler samt en samling vapen och jakttroféer. Trappuppgången härifrån till öfre hallen visar en samling porträtt, hufvudsakligen af medlemmar tillhörande Bonde-släkten, hvilka porträtt äro tagna efter de å Vibyholms slott befintliga originalen.

Öfre hallen har en vacker samling italienska möbler. Genom densamma kommer man in i den egentliga praktvåningen, en mindre och en större salong samt en hel fil af utmärkt vackra gästrum, alla med hvita, gammaldags möbler.

I nedre våningen ha greffinnan och greffe Bonde hvar sitt skrifferum; här ligger också rökrummet samt familjens mera privata rum. Genom nedre hallen kommer man ut till trädgårdsterrasserna. Öfver portalen till denna sida af hufvudbyggnaden äro Ekebladiska och Mörnerska vapnen anbragta i väggen.

Trädgården är som en gammal herrgårds-trädgård bör vara. Promenerar man utefter de välkrattade gångarna en sommar- eller höstdag, tror man sig nästan försatt till ett sydligare klimat, så rik är vegetationen. Men det allra vackraste är den blåa spegeln af Bråvikens vattenyta, som man öfverallt kan skönja mellan trädens grenar. Sannerligen af allt hvad vi sett här ute och inne kunna vi förstå, att här var en tacksam miljö för Verner von Heidenstam, hvilken en tid bodde å Mauritzberg, under det han skref på sina "Karolinerna".

Mauritzberg äges, som nämnt är, sedan flera år tillbaka af greffe Christer Bonde, gift med Julia Ekestubbe, dotter till aflidne finske öfverstelöjtnanten och godsägaren Mauritz Ekestubbe af den i Sverige 1814 utdöda adliga ätten Ekestubbe.

AND. WESTERGREN.

Mot hosta,

förorsakad af förkylning, halskatarr m. m., användes Fil. Dr. P. Håkansson's Salubrin fördelaktigast till inandning medelst inandningsapparater enligt särskild beskrifning. Partilager hos Gejjer & C:o, Sthlm.

IDUNS MODELLKATALOG

Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem. Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Koloreradt omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

"Som agnar för vinden."

En berättelse från jordbäfnings-

landet för Idun af Astrid Ahnfelt.

Gruppbild af läkare och assistenter i den undsättningsexpedition till jordbäfningsdistrikten, hvori författarinnan deltog. X Professor Castellino, expeditionens ledare.

(Forts.)

HON HAR koporna, hviskade signora Giulias led-sagarinna.

Hvar och en af hyttens tolf bäddar voro upptagna.

En ung kvinna med klassiskt rena drag och en rikedom af blåsvart, böljande hår låg och stirrade framför sig med vansinniga blickar och ett uttrycks-löst leende på läpparne. När signora Giulia passerade förbi, för hon plötsligt upp i bädden och började deklamera med sjungande, reciterande tonfall:

O drottning, med din gyllne krona,
ej är din lott så afundsam.

Den glans... Ge mig den! Jag vill ha den, jag vill ha ljusst! Det är ju alldeles mörkt. Hvarför har ni murat för fönstren? Hon slog vildt framför sig i luften och föll tillbaka mot kuddarne med förtviflans jämmer.

— Man vet ingenting om henne, sade nunnan lågmäldt — men antagligen har hon förlorat alla de sina. Än ligger hon och småler för sig själf och än rasar hon utan uppehåll. Hon har nog legat under ruinerna många dygn. Här inne i förrådsrummet för linne har vi den lille!

Signora Giulia löste upp den lilles lindor, under det hon satt och väntade på att vattnet skulle värmas öfver spritlågan. En liten utmagrad kropp med huden i rynkor, där benkotorna stucko fram.

Signora Giulia täckte åter öfver honom med en flik af sitt förkläde och frågade sig förgäves, hvarför han utan skydd blifvit kastad in i tillvaron.

Klockan ett kallades till middag. Professorn var ännu inte återkommen med den lilla skara trogna, som följt med honom in i staden. Antagligen skulle de inte vara tillbaka förrän efter solnedgången.

Signor Carlo lade ofta ned gaffeln på tallriken. Hans öppna, manliga drag hade ett uttryck af sorgset allvar. — Har de stackrarna där nere något att äta? frågade han gång på gång.

Advokaten pustade af trötthet, men pratade på oförfäradt och rågade don Beppinos tallrik så ofta han kom åt. — Lägg in, lägg in! uppmanade han. — När vi lämna Klockan, blir det nog att suga på ramarne.

Den tyske korrespondenten högg in på faten med berömvärdt nit. Han kom ihåg, att han en gång läst i en läkarbok, att sjukdomar kunde förekommas genom förtärandet af riklig föda. Det var inte godt att veta, hvad smitofrön, som redan fanns ombord, och han hade hört sägas, att Klockan antagligen icke skulle komma att anlöpna Neapel utan gå direkt till Genua.

En lång färd förestod alltså. Bredvid honom satt ryssen, som tog tillfället i akt till att få en repetitionskurs i tyska språket. En grupp medicinare diskuterade sättet att behandla några svårare benbrott, och Mariuccias länge vän berättade för sin vän ingenjören om den lilla flickans infall och uttalanden.

Han hade bedt henne upprepa hans namn, Mandara, men då hade hon sett upp på honom med ett obeskrifligt skälmaktigt uttryck och utropat: — Du som är så liten och tjock passar bättre till att heta Mandarin! Men så hade hon plötsligt blifvit allvarsam på nytt och börjat berätta om sin moster och stora syster, som legat döda bredvid henne under ruinerna. Och så började ropen på föräldrarna och jämmer öfver de smärtor, som brännskadorna försakade henne...

Vid ena långsidan satt studenten från Foggia. Han hade en hel hop nyförvärfvade vänner till både höger och vänster, men han var ändå inte riktigt i humör. Det var första gången i sitt lif han sett sorg och elände på så nära håll. "Hedra dig! Kom ihåg, att du är italiennare!" voro föräldrarnes afskedsord. Cesarino sväljde och sväljde, men makaronerna satte sig likafullt i halsen. Om han hedrade sig aldrig så, kunde det återge en dotter hennes mor, kunde det trösta en far öfver förlusten af en blomstrande son? Det kunde inte hjälpas, han måste gång på gång stryka afvigsidan af handen öfver ögonen. Det var för väl, att ingen gjorde min af att lägga märke till det.

Signora Giulia stoppade en apelsin i fickan och skyndade ned i förrådsrummet efter mjölk. Tiden var inne för en ny rond. Men nu hade många, många fler barn kommit ombord, och säkert var det många åldringar på både mellandäck och under däck, som voro i behof af något födande. Kocken tog fram en stor, hög tennkittel.

— Den här vore nog bra för att bära omkring i, sade han — men det måste vara två, som bär.

Öfvermaskinisten hade händelsevis stannat i köksluckan, och han erbjöd genast sin hjälp. Han var en kraftig, högrest, medelålders man

och kysste hennes lilla hand med ett uttryck af obeskriflig oro. — För en vecka sedan var hon som en blomma. Bara jag inte mister henne med, det enda, allt, som återstår mig i världen...

— Men hon är visst inte mager, protesterade signora Giulia. — Hon är tvärtom ett riktigt blomstrande barn. Hyn är ju som smultron och mjölk, och se på gropen i armbågen och vecket på den lilla fylliga halsen!

— Det är ingenting mot hvad det var...
— Ni skall få se, att det blott behöfs ett par tre dar, innan hon blir ännu mer blomstrande än förut. Hafsluften...

Som killingar i en kätte samlas omkring sina mödrar, så samlades barnen omkring den stora tennkitteln. Här räcktes fram små bleckbägare, där gapade små munnar, och armar fäktade i luften och otåliga skrik upphädes, när väntan blef för lång. Till slut hade alla blifvit tillfredsställda. Då somnade lindebarnen i faders eller syskons eller farföräldrars armar, men två- och treåringarne togo i ring, anförda af fyra-åringar, som gifmildt delat med sig af sin apelsin, och började sjunga:

Gå i ring, gå i ring.
Silfverhåsten
skall med på festen.
Kungen äfven
och lilla grefven.
Gå i ring, gå i ring...

Tonio sjöng och hoppade och snurrade rundt och var så strålande som hade han aldrig pröfvat på smäll i denna världen och var alls inte villig att följa med under däck, men när han fick höra, att det fanns lekkamrater där med, lät han sig villigt lyftas upp på armen.

Mariuccia gaf inte med sig, förrän hon fått Tonio i bädden upptill sin, och Tonio fick stränga tillsägelser om att akta sig för att stöta till den sjuka flickan, som hade svåra brännskador, hvilka tillsägelser upptogos med beundransvärd godmodighet. "Mandarin" hade ju lyckliggjort honom med ett tomt tändsticks-fodral af aluminium.

Lucilla lade sig stilla ned i bädden och slöt ögonen. Det var första gången efter olycks-

Hvarje husmoder bör prenumerera på **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså. 12 häften årligen.

Pris för holt år 3 kr.; halft år 1:60 kr.
Lösenummer 30 öre.

ETT NYTT historiskt skådespel af August Strindberg blir alltid en väckande händelse inom teatervärlden. I "Bjälbojarlen", det senaste utslaget af diktarens enorma produktionsförmåga, är det legenden om den mäktige riksbyggaren Birger Jarl, som i växlande scener, flerstädes af stor dikterisk skönhet och kraft, upprullas för åskådaren. Het står maktstriden mellan jarlen och hans söner, tiderna äro hårda och grymma med botgörargång och spänning för nattdörka brott, men som en symbol af den ledande och vakande kraften brinner jarlens ljus dag och natt i ett fönster på Stockholms slott, lyser ut öfver riket och varslar om den nya tid, som blef Magnus Ladulås' regentskede.

Stycket är ganska ojämnt i kompositionen, men har glänsande enskildheter, bland hvilka andra aktens scen, då jarlen efter tio års spänning sliter af sig tagel-skjortan och i ord af vulkanisk kraft och stolt skönhet ger uttryck åt sin lifsdyrkan, tillhör det starkaste Strindberg någonsin diktat. Hr Arehn i jarlens parti spelar energiskt, men räcker dock ej fullt till, då det gäller att markera jarlens maktbegär. Den godmodiga masken är ej heller tillräckligt stödjande. Hr Svennberg som den mäktige Ivar Blå briljerar som alltid med ett säkert spel och en utsökt replikbehandling; hr Wingård är en förträfflig hertig Magnus och hr Brunius en smidig narr. De många birollerna utföras med jämnhet.

Folkteatern bjöd på en rätt märklig premiär föregående vecka, ett svenskt skådespel "Ingeborg Holm" af den kände pedagogen och kommunalmanen i Helsingborg, hr Nils Krok, en af pristagarne i Iduns dramatiska pristäffling. Pjäsen är ett indignationsdrama, riktadt mot missförhållanden inom fattigvården, och gör med sina osammansatt men verklighetstroget teck-

Helfrid Lambert.

Sergei Kussewitzky

förträffliga moment. För öfrigt var samspelet på det hela taget godt, vittnande om en konstnärlig sträfvan, som gör den lilla scenen all heder.

"Skatten", fru Helfrid Lamberts länge bebadade originaloperett, har nu gått öfver Oscarsteaterns scen och skulle kanske fortfarande att strö sina melodier därstädes ännu en tid, om ej texten varit öfver höfvan pjörlig och alldeles blottad på en operettlibrettos nödvändigaste egenskaper: kvickhet och godt lynne.

Honnör emellertid för fru L:s energi och skaparglädje att trots det skröpliga textunderlaget stå ut med att skriva en hel operett och ej i någon akt vara i förlägenhet för melodier... Herman Berens har instrumenterat dem med stor skicklighet

och smak, och om man ibland tycker sig känna dem från andra operetter, så gör det alls ingenting. Före fru L. ha många operettkomponister gjort sig skyldiga till liknande lånetransaktioner, utan att vare sig lagrarne eller guldet blifvit dem undanhållna. Fru L. är emellertid den första svenska kvinna, som åstadkommit en operett, och det är ej hennes fel att författare med kvickhetskapital knappast stå att uppleta i det här landet. Får hon en annan gång en bättre text, kanske hennes musik blir ursprungligare. Framförandet af operetten med fröknarna Falk, Berentz och Edström, samt hrr Ralf, Ringvall och Lund i hufvudrollerna var rutineradt.

Från samma scen är att måla en lyckad repris af Millöckers "Tiggarg studenten". I hr Schwebach, hvilken utför titelrollen, har denna scen fått en operettsångare, som äger både röst och dramatisk förmåga, och kring honom gruppera sig de öfriga välbeprövade artisterna, bildande en förmånlig ensemble.

*

Operans senaste symfonikonsert stod i skandinavismens tecken: en symfoni af Sinding, stortalig och larmande som våra forna bröder västan om Seveberget

äro i både helg och söcken, Alfvéns förut hörda orkesterdikter "En skärgårdssågen" och "Midsommarvaka" samt sånger af Sjögren och Stenhammar och ett par större tondikter för baryton och orkester "Saul och David" samt "Eros' vrede" af Natanael Berg, ett nytt namn inom vår musikervärld. Dessa båda sistnämnda verk, som sjöngos med brio och glänsande röstklang af hr Forsell, gjorde ett tilltalande intryck utan att dock förråda någon vidare originalitet.

Romanssångens innerliga konst har många öfvarare här hemma, men få äga det lyriska temperament, utan hvilket tolkningen endast blir en ytlig framställning af ordens och tonernas subtila skönhet. Fru Clary Morales, som för några dagar sedan gaf en konsert härstädes, besitter i rikt mått den poetiska mjukhet och säkra instinkt, som låter henne träffa dikternas kärna. De två faktorerna: röstens välklang och ett musikaliskt föredrag öka ytterligare tjustningen att höra fru M. från konsertstraden. Programmet upptog såväl tyska som franska romanser, hvilka alla gäfvos med ett besjäladt föredrag.

För ett par synnerligen originella och konstnärligt förträffliga musikaftnar står vår publik i tacksamhetsskuld till den ryska kontrabasisten Sergei Kussewitzky, hvilkens uppträdande ådagalagt, att den förkättrade stora basfiolen, behandlad af en mästare, blir ett det tonskönaste soloinstrument. Ej nog med att detsamma sjöng med bred, mjuk celloklang under konstnärens stråke, äfven de finaste flageolett-toner sprungo liksom på lek ur strängarne. De intressanta programmen bjödo på kontrabaskompositioner af Händel, Mozart Bottesini, Kussewitzky m. fl. och ådagalade att konstnären äfven är en habil och med varm musikalisk känsla begåfvad komponist.

nade figurer ett starkt intryck. Tekniska brister — och stundom rätt stora sådana — förringa i viss mån första och fjärde akterna, men med bortseende från dessa fel förtjänar författaren ett varmt erkännande för den oräddhet hvarmed han angripit och blottat en mycket ful sida i vårt samhällslif.

Titelrollen spelades af fru Lithman med gripande sanning och fin artistisk takt. Utan att ett ögonblick skatta åt de grofva effekterna byggde hon scen för scen upp gestalten, gaf illuderande lif åt detta tragiska människöde, som går under midt för ögonen på kommunens hedersmän och styrpinar. Hr Fastboms lösdrifvare, hrr Vester och Berndtson som ett par söndersmulade fattighushjon hade också

August Strindbergs "Bjälbojarlen" på Svenska teatern. 1. Birger Jarl (hr Arehn). 2. Andra aktens första tablå: biskop Kol (hr Klintberg), Birger Jarl (hr Arehn), Saracenen (hr Hansson) och doktor Willibald (hr Malmström). 3. Ivar Jonsson Blå (hr Svennberg) och hertig Magnus (hr Wingård). Ateljé Jæger foto.

Hr Karl Wohlfart, en af de mest kända pianolärarne vid Richard Anderssons musikinstitut, har gifvit en kompositionsafton af idel egna verk — pianostycken, violinkompositioner och sånger — och visade sig särskildt i klaversakerna förfoga öfver goda idéer och afsevärd formkänsla. Slutligen ha vi att anteckna en O. D.-matiné, hvilken som vanligt samlat en förtjust publik, och en uppvisning af Richard Anderssons musikskolas pianolever, hvilken gaf ett nytt bevis på den pedagogiska ledningens förträfflighet hos denna institution. De unga adepterna redde sig med stor säkerhet och en och annan bland dem tycktes äfven äga konstnärsgry.

ARIEL.

